

Zpráva o činnosti školského ombudsmana v období od 16. prosince 2018 do 15. března 2019

V období od 16. 12. 2018 - 15. 03. 2019 bylo doručeno mailem na oddělení prevence celkem 459 dotazů, vyřízeno jich je k dnešnímu dni 346. Přímo ombudsmanovi (nad rámec dříve uvedených statistik) bylo adresováno s konkrétní žádostí 55 mailů – žádosti o osobní setkání a řešení konkrétních problémů ve školním prostředí, prosby o vystoupení na seminářích, konferencích, poskytnutí rozhovoru do médií. Klasickou poštou přišlo 24 podnětů, telefonických dotazů a stížností 16, osobně jsem přijal 5 stěžovatelů.

V případě vztahových záležitostí tazatelé nejčastěji požadovali osobní schůzku s ombudsmanem. Z formulářů stížností je patrné, že takto ve většině případů činí poté, co již ze svého pohledu vyčerpali možnosti, které mají. Pokud tomu tak nebylo, byli vždy odkazováni na řešení nejprve ve škole, následně se zřizovatelem, případně s participací ČŠI. V akutních případech byla osobní intervence ombudsmana nezbytná.

V daném období se objevilo, oproti minulosti, více anonymních podnětů. Vzhledem k tomu, že mám na webu deklarováno, že na anonymní podněty reagováno nebude, bylo tak činěno.

V daném období se zefektivnila spolupráce s řešením podnětů prostřednictvím ČŠI, neboť bylo domluveno, že takové podněty lze posílat rovnou na ČŠI, aniž by předtím byly adresovány věcně příslušným útvarům, čímž se významně zkracuje doba odpovědí.

Vzrostl počet tazatelů, kteří poté, co stížnost či podnět zašlou, žádají o potvrzení, že stížnost dorazila a je řešena.

Stále platí, že velkým problémem jsou vztahové záležitosti mezi dospělými (šikana, mobbing, bossing ať již uvnitř školy – pedagogové mezi sebou či mezi pedagogy a vedením, tak také vztahy zřizovatel x vedení škol) – v daném období cca 22% všech dotazů.

Velké množství dotazů se týká přijímání dětí do mateřských a základních škol – 20%.

Hodně dotazů a stížností (zhruba 20 %) se týká inkluze, poskytování podpůrných opatření, stížností na nespolupráci škol v případě přijetí žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, nezvladatelné situace, nemožnost přeradit nezvladatelné žáky do speciálních škol či jiných zařízení, apod.

Kolem 8 % dotazů směřuje k tomu, jak získat potvrzení o studiu ze středních a vysokých škol v případech, kdy daný subjekt již neexistuje.

V daném období bylo zaznamenáno zhruba 35% pozitivních reakcí (nejčastěji poděkování za reakci na dotaz či stížnost) ze strany tazatelů, což je nejpozitivnější trend od doby ustanovení funkce školského ombudsmana.

Velké poděkování patří všem útvarům, které na zpracování odpovědí participují.

Vybrané podněty a stížnosti podrobněji

První čtvrtletí roku 2019 bylo ve znamení mnoha setkání a jednání nejen s pedagogy. Zúčastnil jsem se novoročního setkání ředitelů škol, které zřizuje Hlavní město Praha, jednal jsem s radním pro školství Hl. města Prahy Vitem Šimralem, který se zajímal o práci školského ombudsmana a možnosti vzájemné spolupráce. Navštívil jsem divadelní představení Bull od Mika Bartletta, které je zaměřeno na šikanu v zaměstnání. Na slavnostním setkání s nositeli ceny Zlatý oříšek jsem za dvacetiletou spolupráci se Zlatým oříškem tuto cenu také obdržel. Jednal jsem s ombudsmanem Českého rozhlasu PhDr. Milanem Pokorným o problematice řešení stížností a

možnostech spolupráce. Společně s ředitelem kanceláře ministra, ředitelem odboru komunikace a vedoucí oddělení institucionální výchovy a prevence jsem jednal o pravidlech soutěže „Zatočme s šikanou“, kterou začátkem března MŠMT a O2 společně vyhlásili. Cílem soutěže je zachytit tento negativní společenský jev očima žáků, a zároveň podpořit mediální gramotnost na školách. Společně s ředitelem kanceláře ministra a s vedoucí oddělení institucionální výchovy a prevence jsem jednal se zakladatelkami nadačního fondu Stop šikaně o možnostech vzájemné spolupráce.

V uvedeném období jsem v souvislosti s funkcí v anketě o nejoblíbenějšího učitele ČR Zlatý Ámos absolvoval setkání se zástupci 44 základních škol, 11 středních škol a 3 základních uměleckých škol z 12 krajů ČR. Přesto, že se jednalo o setkání s kvalitními pedagogy, kterým se daří vytvářet pozitivní klima ve třídách a školách, kde funguje dobře základní vztah mezi školou, rodiči a žáky, obdržel jsem od nich i několik připomínek a návrhů směrem k MŠMT.

Nejvíce stížností bylo na inkluzi. Současný systém podle pedagogů znevýhodňuje chytré děti, protože výuka se přizpůsobuje nejslabším ve třídě. Na to si stěžují i rodiče žáků, žádají přeřazení svých dětí do jiných tříd, jiných škol. Dalším velkým tématem stížností je nadměrná administrativa, která zatěžuje nejen vedení školy, ale i samotné učitele.

Vyslechl jsem dále stížnosti na nekoncepční práci s maturitou a požadavky na zrušení povinné maturity z matematiky.

Dorešení podnětů z minulého období

Z minulého čtvrtletí jsem dokončoval šetření stížnosti na Dětský domov se školou, jehož zřizovatelem je MŠMT. Oddělení institucionální výchovy a prevence mě informovalo o výsledku šetření a přijatých opatřeních. Zároveň vypracovalo návrh pravidel komunikace s ČŠI. Návrh připomínkoval náměstek ČŠI PhDr. Ondřej Andrys. V nejbližší době zorganizuji společnou schůzku všech zainteresovaných stran, abychom návrh dopracovali.

S ČŠI jsem dále řešil problém, jak postupovat v případě, že škola vyčerpá všechny své možnosti a přesto se jí nedaří zamezit dalšímu pokračování šikany žáků i pedagogů od jednoho agresora ve škole. Domluvili jsme se, že budu o takových případech informovat ČŠI, ta udělá šetření ve škole, navrhne případná další opatření a prostřednictvím MV se obrátí na zřizovatele školy a OSPOD, aby situaci řešil.

Stížnosti na šikanu

V uvedeném období jsem dostal několik závažných podnětů na šikanu ve školách. V jednom případě se jednalo o šikanu studentky od profesora matematiky (časté nevhodné komentáře, neustálé zesměšňování, zastrašování, nepřiměřeně přísná klasifikace apod.). Přes jednání zákonných zástupců s vedením školy se nepodařilo tuto situaci vyřešit. Studentka proto přešla na jinou školu, kde se cítí dobře a z matematiky má nejhorší známku trojku. Stížnost jsem řešil ve spolupráci s ČŠI a se zřizovatelem. ČŠI na škole zahájí šetření. Zřizovatel mě informoval o změně ředitele na škole. Nicméně profesor, který se měl dopouštět šikany, na škole působí dál, hodnocení jeho práce od ostatních studentů a kolegů je kladné.

Stížnost na šikanu jsem řešil na základní škole v Praze. Stěžovatel uvedl, že jeho syn byl a je ve škole a třídě dlouhodobě šikanován, slovně a fyzicky napadán od spolužáků. V současné chvíli probíhá soud, žalobcem školy je nezletilý syn stěžovatele. Podle stěžovatele škola opakovaně neřešila šikanu, na kterou jako otec upozorňoval. Navíc při vyšetřování jedné z fyzických potyček ve škole dvě paní učitelky bez přítomnosti výchovné poradkyně a zákonných zástupců údajně donutily syna stěžovatele napsat a podepsat, že je ve škole spokojený a neví o tom, že žaluje školu. Stížnost jsem předal

k šetření ČŠI, totéž nezávisle na mně udělal stěžovatel. ČŠI hodnotila stížnost na nevhodný postup školy při jednání se žákem jako důvodnou.

Osobně jsem stížnost řešil se zřizovatelem školy, s ředitelkou školy a se stěžovatelem. Zřizovatel mě seznámil s opatřeními, která škola přijala. Ve výpovědích stěžovatele a školy jsou často protichůdná tvrzení a vysvětlení, která není možné z dostupných dokumentů ověřit. Celá situace nejvíce škodí synovi stěžovatele. Mnohé spory otec a škola řeší jeho prostřednictvím, je přítomen jednání otce se školou.

Doporučil jsem vyčkat na rozhodnutí soudu, uklidnit současnou situaci a pokusit se o přímou a klidnou komunikaci rodičů s pedagogickými pracovníky školy, bez přítomnosti syna stěžovatele. V případě výskytu dalších sporů přizvat k řešení ředitelku školy, případně zástupce zřizovatele nebo využít zapojení třetí strany (např. neziskové organizace, která se zabývá vztahy v třídním kolektivu, případně profesionálního mentora). Své závěry jsem sdělil při společném jednání na MŠMT stěžovateli, vedení školy a zřizovateli. Vedení školy i zřizovatel byli vstřícní, nabízeli stěžovateli různá možná opatření, která by zabránila dalšímu vyhrcování situace. Stěžovatel téměř žádné řešení nepřijal a sám žádná nenavrhoval. Jednání, v některých momentech i velmi vzrušené, nevedlo ke konkrétním závěrům. Situaci budu dál sledovat.

Začátkem března jsem obdržel rozsáhlou stížnost – 48 stran – na zřizovatele školy, vedení školy a ČŠI. Stěžovatel uvádí, že jeho syn byl v sedmé třídě, po nástupu nové třídní učitelky, obviněn ze šikany, dostával denně poznámku do žákovské knížky a byla mu udělena dvojka z chování. Otec s tím nesouhlasí, uvádí, že naopak šikanovaným byl a je jeho syn. Stěžovatel uvádí, že nenašel pochopení u vedení školy ani zřizovatele, absolvoval spoustu jednání. Všichni ho prý vyslechnou, ale situaci neřeší. Podal tedy stížnost k ČŠI. Ta ji prošetřila se závěrem, že je nedůvodná. S tím stěžovatel nesouhlasí. Po prostudování stížnosti i všech přiložených materiálů jsem nabyl dojmu, že škola nezvládá výchovné problémy žáků. Stížnosti se budu dál věnovat, doporučím nové šetření ČŠI.

Další příklady stížností

Specifickým podnětem byla žádost o intervenci, která by vyřešila problém s přijetím dcery stěžovatelky do předškolního ročníku MŠ. Z rozsáhlého záznamu jednání s několika úřady a školami uvádím stručný souhrn. Stěžovatelka dostala od MŠ doporučení navštívit s dcerou Pedagogicko-psychologickou poradnu, která by posoudila, zda je dcera způsobilá nastoupit do ZŠ. PPP doporučila odklad školní docházky. Stěžovatelka to pochopila jako potvrzení o odkladu školní docházky. K zápisu s dcerou nešla. Dcera se souhlasem ředitelky MŠ dál navštěvovala poslední ročník MŠ, který připravuje děti na přechod na ZŠ. V únoru se rodina přestěhovala do jiného města. Místní MŠ však dceru stěžovatelky nepřijala, protože překročila věk 6 let a neměla platný doklad o odložení školní docházky. Stěžovatelka se snažila doklad obstarat, navštívila původní MŠ, jejího zřizovatele, zřizovatele MŠ v novém bydlišti atd. Nikde nepochodila, dostávala rady, co má dělat, ale ani jedna rada nevedla k výsledku – získání odkladu školní docházky. Výsledkem několikátýdenního snažení bylo, že dcera stěžovatelky je doma, nepřipravuje se na školní docházku, stěžovatelka má problémy v zaměstnání, protože musí dceru hlídat. Stížnost jsem řešil ve spolupráci s oddělením předškolního a speciálního vzdělávání MŠMT. Ukázalo se, že jediná možnost, která připadá v úvahu je, že dcera stěžovatelky nastoupí co nejdříve do 1. ročníku ZŠ a protože by už nestačila ostatním dětem, požádá o individuální vzdělávání. Od září pak nastoupí znovu do 1. ročníku ZŠ. Stěžovatelka s tímto řešením nesouhlasí. Závěr ombudsmana: Na pochybení rodičů (nešli s dcerou k zápisu) a pochybení MŠ a zřizovatele MŠ (dcera bez potvrzení o odkladu školní docházky dál navštěvovala MŠ) bohužel nejvíc

doplatí dítě – nemá předškolní výchovu, nastoupí do 1. třídy ZŠ před koncem školního roku, bude opakovat 1. ročník ZŠ.

Další stížnost se týkala propagace politických stran ve škole a diskriminačnímu postavení studenta ve veřejné diskusi s ředitelem. Studenti gymnázia anonymním dopisem zveřejněným na nástěnce, kam mohou všichni dávat své připomínky, kritizovali vedení školy. Mimo jiné i za to, že jsou do školy zváni na besedy pouze členové pravicových politických stran. Ředitel zareagoval zveřejněním odpovědi se spornými a nevhodnými argumenty a svolal veřejnou diskusi ředitele se dvěma zástupci studentů. Stížnost jsem konzultoval s oddělením legislativy regionálního a vysokého školství MŠMT, které konstatovalo, že se ze strany ředitele školy, kromě jiného, jedná o výkon veřejné moci mimo rámec zákona. Takovouto aktivitu vůči žákům vůbec nemá vykonávat. Ředitel veřejnou diskusi postavil studenty do nerovnoprávného postavení – nezkušení studenti proti zkušenému manažerovi a politikovi (je místostarostou). Diskuze s politiky nejsou na školách zakázány, ale škola musí citlivě vyhodnotit, zda je zvolený formát diskuze vzdělávací, anebo se jedná o sebepropagaci. Jakékoliv aktivity s politickými subjekty ve škole si musejí zachovat objektivitu a musejí být vhodné z hlediska vzdělávání. O stížnosti jsem informoval zřizovatele školy, který slíbil, že pana ředitele na nevhodnost jeho jednání upozorní a přijme adekvátní opatření.

Závěry a doporučení

Vzhledem k neustále se opakujícím stížnostem na inkluzi dětí s poruchami chování a v některých případech bezvýhodnou situaci škol s takovými žáky doporučuji věnovat tomuto problému pozornost, analyzovat takové situace a přijmout opatření, která by vedla k účinnému řešení.

PaedDr. Ladislav Hrzal
školský ombudsman